

Naujienu Antroji Dalis

NR. 808

CHICAGOS LIETUVIŲ LITERATŪROS DRAUGIJOS LEIDINYS

XXII METAI

GEDIMINAS LAPENAS

LIETUVIŠKOS TELEVIZIJOS PROGRAMOS UŽKULISIAI

Lietuviška kultūrinė programa "Lietuviai televizijoje" žengė savo pirmuosius žingsnius. Netikėtas ir staigus šios programos atsiradimas sukėlė didelį susidomėjimą ne tik Chicagos lietuvių tarpe, bet ir toli už jos ribų. Detroito lietuviai pirmieji pradėjo aiškintis galimybes, apie eventualų šios programos pertransliavimą į jų televizijos tinklą. Kiek tokia galimybė reali, parodys netolima ateitis.

Manau, kad lietuvių visuomenei bus įdomu šį tą plačiau sužinoti, kas slypi už matomo televizijoje programos vaizdo, kurio eilinė žiūrovo akis nemato ir neįsivaizduoja.

Trumpai tariant, mūsų matomos TV programos yra dvejopos, būtent — taip vadinamos — "gyvos" ir filmuotos. Pirmoji jų — "gyvoji", perduodama žiūrovui tiesioginiai pačios programos išpildymo metu, gi antroji — paruošiama iš anksto ir gali būti perduodama bet kada. Mūsų lietuviškoji programa įeina į tą vadinamą "gyvųjų" grupę.

Kaip pati WCIU stotis, taip ir per ją perduodama mūsų lietuviškoji TV programa dar naujokės šioje srityje. Šios, palyginti, neseniai pradėjusios veikti stoties minusai sekantys: neturėjimas pakankamų technišku priemonių, būtinų kiekvienai geresnei TV stotiai, maža scena — sunkiai besutalpinanti kiek didesnę choro ar šokėjų grupę ir, pats svarbiausias trūkumas, neturėjimas įgudusio patyrusio techniško personalo.

Programos metu, techniškojo stoties vadovo žinioje yra virš dešimties žmonių, kurie, jo vadovaujami, atlieka komplikotą darbą: apšvietimą, vaizdinį perdavimą iš tolo ir iš arti, kalbos, muzikos garsų, reklamų įjungimą ir t. t. Kiekvienas minėtų veiksmų įvedimo momentas yra atžymėtas specialioje programoje, apskaičiuotas sekundžių tikslumu ir tokiu pat tikslumu privalo būti vykdomas. Toks sekundinis tikslumas būtinas prisilaikyti ne tik tai pačiam TV stoties vadovui, kuris vadovauja programai, bet ir visam jo techniskajam personalui ir visienas programos dalyviams. Kad tokio sekundinio tikslumo būtų galima atstiekti, kiekvienas programos dalyvis turi arba savo tekstą "išskalti" atmintinai, arba gali jį skaityti iš vadinamųjų "idiot cards" (tekstas parašytas didelėmis raidėmis, matomas iš tolo.

Nežiūrint visų, atrodo, labai

tikslų laiko apskaičiavimų ir palikto mažo laiko rezervo, visuomet programoje atsiranda spragų. Žmogus negali veikti automato tikslumu. Mažas ar didesnis programos dalyvio susijaudinimas, nelaiku įstojimas ar užtęsta dainininko gaida, priverčia programos vadovus "drebėti". Reikia atminti, kad visas programos tekstas yra lietuviškas ir vyriausiam programos vedėjui suprantamas tiek, kiek mums kinų raštai. Tenka pirštu vedžioti ir nurodinėti, kur ir kada dainos ar kalbos žodžiai baigiasi. Kol programos vadovas perduoda instrukcijas techniskajam personalui ir tas pradeda veikti, nejučiomis keletas sekundžių ir prabėga. Viso to pasėkoje, programai artėjant į pabaigą, susidaro 1-2 min. paklaida. O kur dar visos programos dalyvių paklaidos! Žvelgiant iš žiūrovų pusės, reikalas atrodytų labai lengvai išsprendžiamas: rezervuokite penkias minutes laiko ir neteks "drebėti". Bet yra ir antroji medalio pusė. Ką daryti, jei programa praeitų be susitrukdytų, normaliu numatytu laiku?

Kaip tik dėl to, daugumas TV matomų programų yra filmuojamos, paruošiamos iš anksto. Filmuojant ir laikas suderinamas sekundžių tikslumu ir pati programa yra geresnė, sklandesnė, nes galima išlyginti visas pasitaikančias klūtis. Deja, mūsų lietuviškoji programa dar negali pasinaudoti tokiu liuksusu — nėra lėšų. Tokis valandai laiko paruoštas filmas atseitų apie \$500-600. Tikėjime, kad ateityje atsiras ir šiam reikalui mecenatas.

Šia proga norėčiau dar keletą pabrėžti minčių pareikšti. Lietuviška TV programa susidomėjimas diena iš dienos didėja. Urmo sandėlių vedėjai, parduvinėjų stočių prijungėjus (UHF konverterius) kraipo galvas ir stebisi kas čia įvyko, kad tų prijungėjų paklausa staiga pašoko šimtais. Pamažu pradeda plaukti padėkos laišukai programos rėmėjui Jerry Kaye ir pačios programos iniciatoriams. Suprasdami šios programos išsilankymo reikšmę, keletas lietuvių jau prisidėjo prie programos rėmimo, pirkdami kilimus ir kt. Jerry Kaye prekyboje.

Man teko skaityti keletą laiškų, parašytų šios lietuviškos TV programos žiūrovų, entuziastų. Prisipažinsiu — nustebau... Chicagoje gyvena tūkstančiai lietuvių inteligentų, o reagavimo iš jų pusės — beveik

(Nukelta i 2 psl.)

Daug. miko šileikio paveikslas "Saulėtas ruduo", sveikatos skyriaus redaktoriaus Dr. J. Adomavičiaus laukiamajame. Nuotrauka inž. Juozo Slaboko

M. ŠNARIENĖ

ANTRAKART PALAIDOTAS

A. a. Alg. Mackaus mirties metines, vasario pabaigoje suruoštas Jaunimo Centre, mūsų laikraščiai paminėjo tik paviršutiniškai aptardami ir beveik vienodai pabrėžiant, kad esą buvę neįprasta, nauja ir "aukšto lygio".

Tik J. Kreivėnas Vieniybės (Nr. 7) į sukaktuvinės programos turinį stengėsi giliau įsiskverbti ir tą "lygį" aiškiau nušviesti. Pirmiausia J. K-nui paaiškėję "įdomių dalykų", kad "ne amžius žmogų daro senu", nes pirmoje susirinkusių eilėje sėdėję J. Bačiūnas, dr. P. Griškaitis ir gen. P. Plechavičius. Tikrai labai nepaprasti reiškiniai "paaiškėjo" — gal nebereiks dabar medicinai galvą sukkti, kaip žmogų jauną ilgiau išlaikyti. Pagal K-ną pabuvok tik santariečių parangoje — ir atjaunėsi!...

Suprantama, kad anie trys veteranai savo apsilankymu jokiai jaunimo pastangai nepakenks — jie visur ir visada pageidautini ir lauktini parangos arumui pakelti. Bet dėl visa ko, kad nebubluktų jaunatviškas prieštaringumas ir avangardiniai polėkiai, tenka ir tuos senuosius svečius, lyg tą Igno Šeimiaus ro-

mano herojų Zigridą Immerselbę, nors laikinai "atjauninti".

Tik gaila, kad J. K-nas tiems garbingiems vyrams labai trumpai savo atgaivinta jaunyste leido džiaugtis. Šluota užsimojęs, tuoj pradėjo švaistyti "iššluoti krūvas lietuvių salėse susirinkusių banalybių šlamšto". Esą atėjusi jaunoji karta "ir daug gėrybių atsinešė". Žinoma, anie trys svečiai jaunimo atstovais savęs nelaikė, tai stropusis šlavėjas J. K-nas dulkėtu "mopu" bus ir jiems per nosį gerokai brūkštelėjęs.

Supažindindamas su tuo jaunųjų atneštu kraičiu, J. K-nas sako:

"Mūsų senųjų padėtis truputį juokinga. Jaunųjų poezija — jokios logikos. Tarp skliaustelių jis dar užsimena apie "ligšiolinę mūsų logiką". Reiškia: dabar jau turėsime net dvi logikas! O muzika — "nei juokas, nei ašaros. Plojame, ką veiksi neplojęs" — prisipažįsta J. K-nas.

Kai ko nesuvoki, o vis tiek ploji, tai jau ne "truputį juokinga", bet beveik kvaila, nes tik neišmanėlis daro tai, ką mato kitus darant. Kitaip sakant, pa-

(Nukelta i 2 psl.)

J. KLAUSEIKIS

Kalifornijos universitetas drausmės priemonėmis valosi nuo maištininkų

Neramumai jėzuitų universitete

BERKELEY, Calif. — Kalifornijos universiteto vadovybė, gerumu ir "liberaliomis" priemonėmis negalėdama universiteto apvalyti nuo drausmę laužančių maištininkų, jau vartoja griežtesnes priemones tvar kai palaikyti. Per vasario ir kovo mėnesius buvo imtasi drausmės priemonių prieš 22 studentus. Trys iš jų pašalinti iš universiteto, o kitiems paskirtas bandomasis trijų mėnesių laikas. Per bandomąjį laiką jie negali dalyvauti jokioje studentų veikloje, tiek universiteto ribose, tiek už universiteto. Leidžiama jiems tik lankyti pamokas ir kitas mokslo įstaigas. Vienas nestudentas, veikęs su maištininkais universiteto rajone, už nelegalų įžengimą universiteto nuosavybėn, areštuotas.

Išmestiems maištininkams paremti jų simpatikai surengė protesto mitingą universiteto stadione, bet iš 27.000 studentų nesusirinko nė 500. Tai rodo, kad maištaujantieji studentai nedaug turi šalininkų, bet sugeba kartais sukelti didelį triukšmą ir demonstracijas, tam paramos gaudami iš už universiteto ribų.

Ginčas jėzuitų universitete dėl išmesto altoriaus

Studentai jauni žmonės — karštai ir gyvai reaguoja į jiems rūpimus klausimus, greit užsidega veikti dėl jiems patikusios idėjos.

Lietuvoje Kauno studentija taip pat buvo tam tikras nuotaičių "barometras" lenkų ir lietuvių ginčė. Kai tik lenkai paspausdavo Vilniaus krašto lietuvius, varžydavo naujais areštais lietuvių kultūrinę veiklą, tai Kauno universiteto studentai protesto mitingus surengdavo.

Tvarkingam mitingui pasibaigus nebesuvaldoma studentų minia pasklisdavo Donelaičio gatvėje ir traukdavo link lenkų banko, link "Pachodnia" spaustuvės ir prie Perkovskio kavinės. Na, ir sužvangėdavo lenkų įstaigų langai lietuviams

LIETUVIŠKOS . . .

(Atkelta iš 1 psl.)

jokių! Gėda! Beveik išimtinai visi padėkos laišku rašyti senųjų lietuvių ateivių, daugumoje angliškai! Jie susijaudinę dėkoja už sudarytą malonią progą išgirsti lietuvišką žodį, dainas, kurias jie kadaise girdėjo savo tėvynėje. Vienas jų net atsuntė \$10.00 čekį ir žadėjo ateityje šią programą paremti.

Nėra reikalo smulkiau ir aiškinti, kad ši lietuviška TV programa turi didelės auklėjamos reikšmės kaip suaugusiems, taip ir jaunimui, ši programa suteikia galimumą visiems pa-

2 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, APRIL 30, 1966

patriotams demonstruojant prieš Vilniaus lietuvių persekiojimus . . .

Pernai prasidėjęs New Yorke Sv. Jono katalikų universitete mokytojų - profesorių streikas ir jų nešiojami piketai reikalaujant akademinės laisvės, be abejo, turėjo tam tikros įtakos ir katalikų universiteto studentams, kurie stengiamasi mokytis griežtoje katalikų religijos vadų nustatytoje drausmėje.

Šiomet Bostono seminarijoje klierikų maištelis ir protestai prieš kardinolą Cushing, pasibaigę kelių seminaristų pašalinimu, rodo, jog šiais laikais drausmės varžtai traukomi net tokio tipo mokyklose.

Vieną balandžio dieną Los Angelėje "nelegaliai" mitingavo apie 400 jėzuitų Loyolos universiteto studentų. Priėmė jie protesto nutarimus, piketavo kardinolo McIntyre įstaigą. Jėzuitų studentų neramumai prasidėjo dėl altoriaus . . .

Universiteto koplyčioje buvęs įrengtas altorius naujoviškoms mišioms, kurias kunigas veidu į publiką laikė. Bet kardinolo McIntyre kurija įsakiusi altorių pašalinti, nes jis be kurios leidimo įrengtas ir neatitinkas Vatikano suvaziavimo pakeistos liturgijos nuostatams.

Katalikų universiteto studentai tokiam kurijos įsakyme žiūrėjo per daug "diktatūros" ir ėmė protesto mingų ir piketais reaguoti. Studentams universiteto rajone nebuvo leista protestuoti, tai jie susirinko tuščiam sklype, esančiame prie Loyolos universiteto, ir ten nesigailėjo "gerų" žodžių kardinolui, o su piketais nuėjo ir prie kardinolo raštinės.

Jėzuitų universitete yra leidžiamas studentų laikraštėlis. Redaguoja studentų kolegija, bet jos darbą cenzūruoja kunigas jėzuitas — moderatorius. Studentai norėjo apie altoriaus ginčą išspausdinti žinią su savo komentarais, bet moderatorius neleido. Laikraštėlio redaktorius, studijas baigiantis studentas, ir kiti du redakcijos nariai

(Nukelta į 3 psl.)

matyti pajėgiausias mūsų menines pajėgas, o taip pat duoda progos įvairių sričių menininkams plačiau pasireikšti. Vien tik garsinimas lietuviškos TV programos milijoniniuose laikraščių tiražuose ir televizijos programose aiškiai parodo sveiktinai lietuvių veržlumą, gaivališkumą.

Jei mes įstengsime kas metai pastatyti po vieną operos premjerą, kuri atseina po \$30,000 ar daugiau, tai neišlaikymas lietuviškos nuolatinės kultūrinės programos būtų daugiau negu apsilėdimas!

Ar toks nuolatinis lietuviškos kultūrinės programos išlaikymas yra įmanomas, parodys netolima ateitis.

ANTRUKART . . .

(Atkelta iš 1 psl.)

sirašo dokumentą, nesupratęs jo turinio. Jei nesupranti, kaip gali spręsti, kad atneštos dovanos yra "gėrybės"? — (kaip sako K-nas).

Vis dėlto kai ko paklausti jis dar norėtų: "ką reiškia tas mirtinis juokas? Ar tai moderniųjų ašara?" Ar dar verta klausinėti, kai jau paskelbta, kad nėra vienos bendros logikos. Toks "dialogas", kai vienas klausų pagal senąją logiką, o kitas, atsakydamas, laikytųsi naujosios, būtų tik Babelio bokšto statytojų pastangos. O ašara, kad ir naujoviškiausiomis aplinkybėmis liejama, jei ji trykšta iš skausmo, — vis tiek lygiai sūri ir sielvartinga.

Man rodos, J. Kreivėnas bus užmiršęs pasiteirauti bene svarbiausio dalyko, būtent, iš kur jaunoji karta tas "gėrybes" mums parneša, juk nei gimdami nei apreiškimo būdu jų neįsigijo. Būtų ne pro šalį pasidomėti, iš kokių šaltinių ta belogikė kūryba sklinda ir ta "modernioji ašara" laša.

Tačiau rašėjas nelaukia jokio atsako. Jis pats, kaip įmanydamas, tas "lauktuves" atrajoja: "Gedulo atvejais turėdavome Chopino ir Beethoveno maršus, turėjome ir pamaldų giedojimus, niūrius ir amžinatvės rimtiniams alsuojančiams. Mes vis galvojome apie pomirtinį gyvenimą. O iš mirties laukėme ir suraminimo".

Visa tai laikydamas būtojo laiko dalykais, J. K-nas lengva ranka šluoja šalin kartu su visomis "lietuviškų salių šaukslėmis". Naujovinis žmogus esą išsiverčia be viso to: "Jokios amžinatvės paguodos! Nieko daugiau, tik žmogaus buities išnykimo siaubas!" O tą beviltiškumą esą pabrėžia mušamieji instrumentai. Nepaprastai lengvai J. K-nas mėgina susidoroti su anais "turėtais" šopeno ir Beethoveno gedulingais maršais ir gedulo pamaldų liturgija, kurie, mušamųjų užtrankyti, neva jau nežinon nugarmėję. Labai jau pigi ir nepatikima priemonė būbnais užbaladoti žmonėse amžinybės idėją. Kad ir išradingiausias triukšmu dar niekad niekas nėra nieko įrodęs ar paaiškinęs. Jei buvo norėta įtaigoti žmogaus gyvenimo siaubingą beviltiškumą, pasirinkta labai netinkama proga, ypač kai čia pat sėdi velionies artimieji.

Apskritai, pomirtinio gyvenimo klausimas yra senas, kaip pats pasaulis, ir ligi šiol jo buvimo dar niekas nepajėgė nuiegti. Todėl ar "modernus žmogus" laukia amžinybės ar jos visai nesitiki, nuo jo naujoviškumo labai visai nepriklauso. Ar žmogus mirtį laikytų "atgyvena" ar "ciniška", ji vis tiek palieka mirtimi ir "sumoderninti" vargu pasiseks. Gali iš jos tyčiotis, juoktis arba ją dar baisiau vaizduoti — mums nieko nepadės. Kol pati mirtis nepakeičiamai "senoviška", tai ir "moderni ašara" paguodos neteikia.

Stebina, kad šitokiu beviltiškumu ir siaubingomis "gėrybė-

mis" jauni žmonės galėtų žavėtis ir laikyti kūrybine paskata. Tačiau J. K-nas beveik draudžia abejoti ar prieštarauti: "Nėra prasmės ginčytis, ar įrodinėti, nes tai rodė jie — tie, kurie yra jaunoji karta ir liks gyventi po mūsų".

Nepaisant, ką J. K. besakytų, gyvenimo patirtis aiškiai byloja, kad ir tie "jie" ir senosios kartos žmonės amžinybės klausimu buvo ir yra nevienodai įsitikinę. Nekitaip bus ir ateityje. Tad ginčytis tikrai nėra ko. O visokie mirties nenugalimumo dekretai gali tik savame būrely galioti.

Čia neminiu vaidintojų ir muzikų talentingumo ar meninio išprusimo. Man rodos, kad santariečiai savo žuvusį narį ir draugą vieton paminėję ir pagerbę, bus tik jį antruktai palaidojo. Tik šį kartą pakasė nepaprastai tragiškai ir beviltiškai. Jei laidotuvininkai norėjo publiką nustebinti ir pabauginti — savo tikslą pasiekė: laikraščiai vienas po kito kartojo, kad minėjimas buvęs neįprastas ir įspūdingas. Kurgi nebus, kai scenoje švaistosi duobkasiai, žėruoja fosforinės mirusiųjų kaukės ir iš anapus karsto ataidi velionies balsas . . . Trūko tik giltinės su dalgiu ant pečių — tada būtų jau beveik viskas, ką jaudrinta žmogaus vaizduotė tokią progą gali pavartoti pasibaisėjimui sustiprinti. Ir jei velionies poeto gerbėjai dar vėl kada norės viešai jį prisiminti, stengdamies nebūti "banaliais", sceninį reginį turės dar labiau "sumakabrinti".

Jau nebe naujiena, kad žmogaus dėmesį ir jo vaizduotę dabar visai mėginama paveikti, kas kart pribloškiant vis baisesniu, vis įmantresniu siaubu. Tačiau labai abejotina, kad tokios pastangos lemtų parangos meninį lygmenį. Bene didžiausia "naujovė", kurią po šio minėjimo "sužinojome": mirtis, kaip rašo J. K-nas, nebūsimi nugalėta ir jokios vilties nesą . . .

Dainingas deklamavimas su muzika taipgi nėra naujas dalykas. Jau prieš du šimtus metų Händelio, po to Haydno oratorijose, vėliau Mozarto operose vartojami recitatyvai (žodiniai intarpai). Kai kurie muzikos kritikai tokias veikale vietas veiksmo atžvilgiu vadina tuščiomis vietomis. O mušamieji arba būbnai yra patys primityviausi, ligi šiol tebesą beveik vieninteliais laukinių genčių muzikiniais įrankiais. Kai muzikiniame kūriny jie vyruoja, vargu kas gali mus įtikinti, kad negali pažangumo dvasia.

Vieton tos "gaivaus oro srovės" pro atdarus mūsų langus vis dažniau savo grėsmingą galvą kysčioja šių laikų "monstras". Jis išdidžiai švaistosi ne tik kinoteatru drobėse, jo pėdsakai jau aiškiai jaučiami visose kūrybos srityse.

CHICAGO SVARIAUSIAS IR
MODERNISKAUSIAS DARŽAS
BUČODARŽAS
WILLOW WEST INN
AND PICNIC GROVE
83rd and Willow Springs Road
WILLOW SPRINGS, ILL.

KALIFORNIJOS . . .

(Atkelta iš 2-ro psl.)

atsistatydino, protestuodami prieš moderatoriaus cenzūrą, prieš studentų spaudos laisvės varžymą. Studentų laikraščio redaktoriaus vieta yra atlyginama stipendija, tad iš redaktoriaus pasitraukusis nustoja stipendijos. Jis sako, jog spaudos laisvė brangesnė, negu stipendija!

Atsistatydinęs redaktorius pasasakojo, jog jau ir anksčiau buvę ginčai su moderatorium dėl straipsnių. Kaip pavyzdį jis nurodo: vienas jėzuitas kunigas Loyolas universiteto studentams paskaitą skaitydamas išdėstęs pažiūras, kurios sutinkančios su komunistų ar jų rėmėjų pažiūromis bei skelbiamomis "fiesomis" prieš Amerikos politiką ir prieš karą Vietname. Studentai apie šio kunigo paskaitą norėję plačiau savo laikraštyje išspausdinti, bet cenzorius - moderatorius neleidęs, nes jis turįs "veto" balsą.

Dėl spaudos laisvės jėzuitų universitete iškilęs ginčas privedė prie to, jog taisyklės peržiūrimos ir redakcijos nariams būsianti suteikta "apeliacijos" teisė prieš moderatoriaus nutarimus.

Barkeley universitete senos politikavimo tradicijos

Turint prieš akis, kad tokioj nepaprastoj auklėjimo drausmėj laikomi jėzuitų universiteto studentai drįsta išeiti su protesto piketais ir su mitingų prieš kardinolo "diktatūrą" dėl alioriaus, netektų stebėtis, kad valstybinio universiteto studentai politikuoja ir mitinguoja.

Berkeley universiteto studentų politinė veikla yra tartum tradicinė. Tegul į politikavimą įsijungia nevisi studentai, bet per metų metus įvairūs politiniai sąjūdžiai čia reikšėsi ir keitėsi, kaip keičiasi studentija, kaip keičiasi ir politinės aktualijos.

Prieš keliasdešimt metų, kai Ispanijoje ėjo pilietinis karas, Berkeley universitete veikė studentų grupė, agituojanti prieš gen. Franco. Kai Amerikoje buvo įvestas priesaikos reikalavimas kai kuriems valdžios pareigūnams — Berkeley studentų grupė veikė prieš tą "laisvės varžymą". Kai pradėjo veikti antiamerikinės veiklos kongresinis komitetas — radosi studentų, kurie rengė protesto mitingus prieš šio komiteto veiklą. Kai Caryl Chessman, nutėistas už žmogžudystes ir moterų prievartavimus, metų metus laukė Kalifornijos kalėjime mirties bausmės įvykdymo — Berkeley universitete susidarė studentų grupė, siekdama nutėistąjį išlaisvinti, reikalaujanti bylą per-svarstyti.

Pernai Kalifornijos universitetas pasaulyje nuskambėjo "prakalbių laisvės" — Free Speech — revoliucija ir demonstracijomis prieš Amerikos politiką Vietname. Abiejuose šiuose judėjimuose, neabejotinai nustatyta, vyriausieji vadai yra nestudentai, o kai kurie net priklauso komunistų partijai.

Kalifornijos universitetas gar-sus pasaulyje savo aukštu mokslo lygiu. Jame dirba nemažai Nobelio premijos laureatų ir jų skaičius šiame universitete yra didesnis negu bet kur kitur pasaulyje esančioje mokslo įstaigoje. Mokslo pažangą grįsdamas mokslo laisve Kalifornijos universitetas buvo paskutiniu laiku labai liberalus ir studentų veiklai, į kurią laisvai įsijung-davo ir nestudentai: įvairūs iš šalies nestudentai agitatoriai jau tiek buvo įsidrąsinę, jog net į universiteto profesorių paskaitas ateidavo ir keldavo įvairius propagandinius klausimus.

Daugiau kaip prieš metus pasibaigusioje "Free Speech" revoliucijoje buvo areštuota ke-li šimtai studentų ir nestudentų. Devynių nestudentų byla pasibaigė prieš porą mėnesių ir jiems nepavyko išvengti kalėjimo bausmės už demonstravimą universiteto namuose, už nelegalią veiklą universitete.

Komunistė siūlė įleisti nestudentus tarp studentų

Bettina Aptheker, išteklėjusi už Jack Kurzwil, yra komunistų partijos narė. Jos tėvas yra Amerikos komunistų partijos teoretikas, neseniai lankėsis š. Vietname. Bettina Aptheker buvo "Free Speech" vadė, ji veikia ir "Vietnam Day Committee", kurs organizuoja studentų ir nestudentų demonstracijas.

Pradėjus universitetui studentų palaiką veiklą taisyklėmis tvarkyti, buvo nustatyta, jog kiekvienai studentų organizacijai leidžiama tik kartą savaitėje universiteto rajone mitinguoti, naudojant universiteto priemones: garsiakalbius ir kt. Bettina Aptheker nepaprastomis aplinkybėmis buvo patekusi į studentų veiklos taisyklių komisi-ją. Tačiau ji nesibaimino veikiančias taisykles laužyti ir vasario 2 dieną kalbėjo antrame toje pat savaitėje "Vietnam Day" komiteto surengtame miting-e, naudojant iš už universiteto ribų atsivežtą garsiakalbį. Universiteto administracija šią studentų veiklos taisyklių komisijos narę ir kitus du tame nelegaliame miting-e kalbėjusius (Harold Jacobs ir Susan Stein) suspendavo trims mėnesiams nuo bet kurios veiklos studentų organizacijose.

Balandžio 20 d. Bettina Aptheker viešai pareiškė, jog ji atsisakanti iš studentų veiklai tvarkyti taisyklių komisijos. Jos atsistatydinimo motyvai gana įdomūs: minimas komitetas atmetęs jos pasiūlymą, jog studentų organizacijose trečdalis narių gali būti nestudentai!

Be abejo, kiekvienam universitetui gerbiančiam žmogui gali atrodyti labai keistas reikalavimas, kad universitetas leistų studentų organizacijose dalyvauti nestudentams, bet komunistams (kaip Bettina Aptheker) labai naudingas ir jų veiklai svarbus reikalavimas. (O kad minimoji komunistė atsistatydino iš taisyklių komisijos aiškinama ir tuo, kad ji, suspenduota nuo studentų organizacijų, neiškentės neveikusi, tad neteks teisų dalyvauti teisų ko-

misijoje, todėl pati atsistatydino, išrasdama motyvą, jog protestuoja prieš jos siūlymo atmetimą).

Į Berkeley miestą komunistai yra nukreipę savo dėmesį. Yra aiškiai nustatyta, jog studentų labai mažas nušimtis dalyvauja jų rengiamuose mitinguose ar demonstracijose. Mokslo pažangai pakilus, tikri studentai esą apkrauti laboratorijų ir kitais darbais, tad jiems beveik visai nebelieka laiko "politikavimui". Demonstracijų minia susidaro iš nestudentų: čia mieste vazojasi nemažas skaičius buvusių studentų, iš studentų sąrašų iškritusių dėl blogų pažymių; į universiteto studentų vardu rengiamas demonstracijos dalyvių demonstratorių atvyksta ir iš tolimesnių miestų.

Išteisintas šnipas veiks Berkeley mieste

Berkeley mieste antiamerikinės veiklos vadų charakteringas pavyzdys yra Mr. George J. Gessner. Jis didžiojoje spaudoje buvo vadinamas "super" šnipu. Tarnavo armijoje atominių ginklų techniku. Buvo pagautas besisukinėjęs su Sovietų Sąjungos "diplomatais". Buvo nutėistas už šnipinėjimą. Kovo mėnesį apeliacinis teismas nubaudo sprendimą panaikino, motyvuodamas, jog Mr. Gessner buvo nubaustas labiausiai remiantis jo paties prisipažinimu. Gi apeliaciniam teismui jis pareiškė, kad prisipažinimas išgautas nelegaliai, prisipažinimą atšaukė.

"Los Angeles Times", aprašydamas tą bylą, pastebėjo, jog Mr. Gessner yra laimingas, kad gyvena Amerikoje. Jei jis būtų buvęs nutėistas Sovietų Sąjungoje, ar kurioje kitoje valstybėje, tai jau seniai būtų "po velėna". Bet į laisvę Amerikoje išėjęs Mr. Gessner jau antroje savaitėje, šimtus mylių sukojęs, buvo Los Angeles mieste ir Hollywoode. Čia jis buvo filmuojamas vienai televizijos programai ir... iš Los Angeles Mr. Gessner išvažiavo į Berkeley, kur jis apsigyvensias, nes ten galėsias veikti prieš Amerikos valdžios "žiaurias teroro priemones"...

Rodos, komentarų nebereikia, kodėl Bettina Aptheker sakosi kovojusi, kad universitete studentų organizacijose galėtų veikti nestudentai. Tuos veikėjus kompartija parūpintų.

Kalifornijos didžioji spauda, patriotinio nusiteikimo ir gerbianti Kalifornijos universiteto mokslinę pažangą, sveikina universiteto vadovybę, pradėjusią apvalyti universitetą nuo pašalinį įtakų, turinčių tikslą pakirsti universiteto autoritetą ir žaloti jaunimą.

(Kituose reportažuose Kalifornijos universiteto mieste surinktas žinias perduodamas šis korespondentas žada paliesti temas: Berkeley studentų religinis gyvenimas ir "lytinė laisvė" (Sexual Freedom); Urbono "Laisvės" restoranai Kaune ir Berkeley studentiškoji "bohema" Telegraph Avenue).

3 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, APRIL 30, 1966

Lituanistai Otremskiai rašo Vincui Žemaičiui

Lenkijoje, Poznaniuje gyvena lituanistai Otremskiai. Prof. Jonas Steponas Otremskis parašė ir išleido 1956 m. plačią lietuvių kalbos gramatiką, Adomo Mickevičiaus užrašytas lietuviškas dainas, Rytų Lietuvos Tverečiaus tarmę, Senuosius ir naujuosius lietuviškus tekstus skaitymams, Chylinsko verstą lietuvišką bibliją ir daugelį kitų darbų, liečiančių lietuvių ir kitas indoeuropiečių kalbas.

Nuo 1930 iki 1945 metų prof. Otremskis gyveno Vilniuje ir dėstė kalbas Vilniaus Universitete. Tuo metu Stepono Batoro Universitete studijavo lietuvi-tė Elena Samanaitė. Ji klausė polonistiką, lituanistiką ir lygina mąją kalbotyrą. Jiedu arčiau susipažino ir susituokė. Dabar abu dirba mokslinį darbą.

Vincas Žemaitis, Lietuvių Miškininkų sąjungos išėivijoje pirmininkas, išleistų "Sūduvos praeities", ir "Pietinės Lietuvos" studijų autorius - redaktorius pasiuntė Otremskiams savo knygas. Šiomis dienomis jis gavo iš prof. Jono S. Otremskio ir žmonos Elenos Otremskienės trumpus laiškučius. Štai josios kovo 13 d. laiško ištrauka:

"Jūsų siųstos knygos — Sūduvos Praeitis ir Pietinė Lietuva... — mus pasiekė 1965 m. Labai įdomu buvo su jomis susipažinti. Vyras savo onomastiniams darbams ras jose daug vertingos medžiagos. Taip pat gavome recenziją Nalepos knygos "Jadzwingowie". Gražiausiai dėkojame"...

Prof. J. Otremski pridėjo kortelėje rašo: "Aš pakartosiu, kas buvo parašyta mano žmonos: Jūsų darbai yra labai vertingi. Greit pasinaudosiu jais mano darbuose. — Su padėka ir tikra pagarba J. Otremskis, 1966. III. 14".

Kas dar įdomu — įdėtoje pašto atvirutėje (kartka pocztowa) ponios įrašas: "atviruką parinkau jotvingių ainiui ir patriotui". Šiam specialiai jotvingiams prisiminti Lenkijos pašto atvirulaiškyje yra pašto ženklelis su įrašais: "Polska. Ozdoba pasa księga jadzwingow z IV w. n. e. 40 gr. (Pav.: archeologinė sagė vaizduojanti elnią). Suwalszczyzna kraj tajemniczych jadzwingow. Śurpilio vaizdelis su dviem apskritos formos archeologiniais radiniais. "Grodzisko jadzwingow Szurpily, Pow. Suwalki: Ozdoby z grobu "książęcego" Jadzwinga z IV wieku n. e."

Tas parodo, kad į Lenkiją siunčiamos knygos pasiekia adresatus.

Paminėtas knygas (k. virš. bendrai — \$5, m. mirš. \$4) galima gauti "Naujienu" administracijoje.

SEWING MACHINES

Išvalomos, patepamos, sureguliuojamos bet kokios firmos mašinos už \$3,50. Dalys pritaikomos įvairioms mašinoms. Jūsų BERNINA siuvimo centre. Naujos ir vartotos mašinos: Singer, Sew Home, White, Kenmore, Necchi, Elna, Pfaff ir kitos.

B & B SEWING MACHINE CO.
4214 Archer Ave. Tel. 927-0044

PIRKITE JAV TAUPYMO BONUS

KOMUNIZMO PROBLEMA V. RAMONO ROMANUOSE

Rašant šia tema, žinoma, pirmiausia dera rašytoją V. Ramoną pasveikinti sulaukus kapos metų amžiaus (60 m. sukaktis — 1966. I. 14), iš kurių jis paskyrė kūrybai net 41-nerius metus. Pirmi jo pasakojimai buvo spausdinti "Lietuvos" dienraštyje, jo priede "Ilustruotoje Lietuvoje", žurnale "Židinyje". Pasakojimų pirmas rinkinys "Dailininkas Rauba" (7 novelės) pasirodė 1934 m. Romanas "Dulkės raudonam saulėleidy" buvo spausdinamas 1943 m. vokiečių okupacijos metu "Ateities" dienraščio atkarpoje, o antras perredaguotas leidimas išėjo jau Čikagoje 1951 m. Kitas jo romanas "Kryžiai" pasirodė 1947 m. Vokietijoje ir gavo premiją

Kažin, ar po Putino "Altorių šešėly" pasirodymo buvo kita tokia lietuviškos prozos knyga, kuri būtų sukėlus tokį susidomėjimą ir tiek komentarų, kaip V. Ramono "Kryžių" romanas. Susidomėjimas ir net susijaudinimas pasireiškė ne tik skaitytojų visuomenėje, bet ir spaudoje. Kai kurie laikraščiai, ar tai nesusidarydami savo nuomonės, ar dėl kitų priežasčių, dėjo po dvi prieštaraujancias recenzijas. Apie "Kryžius" rašė ir literatūroje nusimaną žmonės ir jo, rodos, pirmą kartą bandą su kritika pasižymėti.

Ką gi ir apie ką gi V. Ramonas tuose dviejuose romanuose rašė? Tai klausimas — ir itin platus ir siauras: apie komunizmą.

Yinco Ramono "Kryžiai" — stiliaus meistriskumu, idėja, personažų charakterių išvystymu ir giliu tikrovės pajautimu bei atvaizdavimu — yra vienas iš skilčiausių kūrinių visoje lietuvių literatūroje. Jie, kaip matome, parašyti ir išleisti trem-

ties dienomis, Vokietijoje, atžymėti premija ir susilaukę didžiausio atgarsio ir komentarų.

Lietuvių pasakojimų istorijoje V. Ramonas pratęsė ir praplėtė I. Šeiniaus, J. Savickio impresionistines tradicijas. Vienok savo stilium — nuosaikėja, artėdamas į nuosaikų realizmą; savo medžiaga prasiplečia, leiddamasis į aktualias viešojo gyvenimo problemas. Tos rūšies yra abudu jo romanai. Vienas kitą papildydami, jie yra plačiausias ir giliausias pirmojo bolševikmečio literatūrinis vaizdas. "Dulkės raudonam saulėleidy" daugiau rodomas provincijos miesto intelektualų santykis su atėjusiais okupacijos perversmais. "Kryžiuose" — daugiau kaimo žmonių santykis. Galima to kaimo ratą net susiaurinti — tai suvalkiečių stambiųjų ūkininkų vaizdas. Vaizdo medžiaga labai tikroviška. Tiek tikroviška, kad romano veikėjuose galima atpažinti autoriaus kaimynus. O ir miestiečių intelektualų prototipai tiek atremti į tikrovę, kad vienas mokytojas prisistatė pas "Dulkių raudonam saulėleidy" leidėją su protestu, save atpažinęs Norkaičio asmenyje.

"Kryžių" romane Kreivėnas personifikuoja ateizmą bei liberalizmą ir rodo, kuo jie pavertė jo praktinį veikimą — reiškinys gyvenime. Ateizmo ir liberalizmo idėjos šio veikėjo dvasioje viena kitą parėmė: atėmė dvasinę gyvenimo prasmę, apribojo jo siekimus materialine ir biologine sritimi; atėmė pomirtinio gyvenimo sankcijas ir nesukūrė moralinės atsakomybės bei pareigos pajautimo už kito asmens gyvenimą. Kreivėnas liko atstovas tos visuomenės, kurioje buvo sukurtas gražus gyvulys, kaip tai buvo pa-

sakyta dramatiiniame dialoge tarp Kreivėno tėvo ir Kreivėno sūnaus.

Dėl šitokio teigimo "Kryžiuose" labai susijaudino liberalieji sluoksniai ir dėl to kilo aštri polemika ir griežti bei platus pasisakymai spaudoje.

Vienok kitam romane — "Dulkės raudonam saulėleidy" V. Ramonas padarė centriniu personažu visai priešingų idėjų žmogų, negu Zigmą Kreivėną, tai kataliką - oportunistą Norkaitį, kuris, besigerindamas bolševikams, ypač savo namui apsaugoti nuo nacionalizacijos, tiek toli nueina, kad bolševiko guoliui aukoja savo dukterį, kuri tuoj ima laukti garnio dovanų.

Tai kitas iškrypėlis — mokytojas, kuriam katalikybė buvo drabužis, bet kurio vidus buvo persisunkęs materializmu tiek, kad jis palinko į tikrą fariziejizmą, bet katalikai — dėl to neprotavo ir nesakė, kad autorius tuo suniekino katalikybę.

"Kryžiuose" rašytojas vaizduoja bolševikmečio sukrėtimą Lietuvos kaime, ypač Suduvos (Suvalkijos) kaime. Tas sukrėtimas neapsieina be ūkinio, socialinio, psichologinio ir pasaulėžiūrinio lūžio. Kadangi bolševikinis komunizmas yra ne tik socialinis - ekonominis sąjūdis, bet ir pasaulėžiūrinis — ideologinis, todėl ramiam Lietuvos kaime — jis sukelia taip pat ir įvairių pasaulėžiūrinių reakcijų.

Idėjinėje polemikoje dėl "Kryžių" nekilo klausimo dėl veikalo literatūrinės vertės. "Kryžiuose" autorius sugebėjo išlaikyti pusiausvyrą tarp meninio ir idėjinio lygio. Stiliaus spontaniškas gajumas ir kultūra, charakterių plastika, kontrastinis jų susitvymas šalia kits kito, dramatinės jų interesų įtampos logiškai veda į rūsę dramatišką nukryžiavimo atomazgą.

"...Rozenveigas pažvelgė į nukirstą kryžių, pažvelgė į me-

džius ir pasišnibždėjo su kareiviais.

— Taip, — nusprendė rusas, — Puikiai sugalvota. Už nuopelnus Hitleriui ir... Vietoj geležinio kryžiaus...

Du kareiviai nubėgo į Kreivėnų kiemą ir netrukus grįžo. Jie atsinešė didelį vinių, vietų, virvių ir kirvių.

Vienas kareivis žingsniais atmatavo atstumą tarp dviejų beržų, atmatavo kryžiaus liemens ilgumą ir mostelėjo ranka. Kareiviai paėmė nuo žemės kryžiaus liemenį ir prinesė prie beržų. Per tą liemenį į beržus įkalė po storą vinį, o paskui — dar pritvirtino virvėmis ir vielomis. Pabaigę pasitraukė ir pažiūrėjo iš tolo: lyg du kryžiai, kurių skersiniai susisiekią. Du kryžiai su baltais liemenimis.

Dabar kareiviai priėjo prie Kreivėno ir Grūšto. Nuvilko juos, nuplėšė marškinius. Buras prikišo žolės ir dar užrišo sudraskytais marškiniiais. Daugydami šautuvų buožėmis, privedė prie beržų.

Giružis tarsi tik dabar suprato, kas čia darosi. Jis pribėgo prie Rozenveigo.

— Drauge, nėr ko gaišti. Soddinkim juos į mašiną ir skubėkim. O juk turės būti teismas.

— Drauge Giruži. Proteliu tu niekad nepasižymėjai, už tai niekad ir negavai atsakingų pareigų. Nesikišk ne į savo reikalus, sudilusi kapeika! Ir ką reiškia šitas tavo išbalimas? Gailestis tai? Baimė? Tu žinai, ką partija daro su bailiais ir gailestiniais?

— Aš ne partijoj...
— Tai dar blogiau! Džiaukis, kad radai nusikaltėlius. Tai buvo tavo laimė.

Giružis išėjo iš kapinių ir užlindo už sunkvežimio.

Pirmiausiai kareiviai pagriebė Grūštą. Vieni už kojų kėlė, kiti išskėtė rankas ir prie skersinio priraišiojo vielomis, Grūštas spardėsi. Kareiviai kirvio penčia įkalė vinį į vieną jo delną, paskui į kitą. Gruštas muistėsi, kraipė apraišiotą galvą. Du kareiviai palaikė, o trečias su kirviu prikėlė kojas. Vinis giliai suvarė į beržo liemenį. Vinys lindo gerai. Kaip prigydomos. Rodos beržas pats ryte rijo jas.

Kreivėnas susmukęs gulėjo žolėje. Pakėlė ir jį. Pririšo rankas, prikėlė vinimis, prikėlė kojas. Iš jo rankų kraujas teškėtė teškėjo ant diemedžių, žaliuojančių po beržu.

Plentu užė daugybė automobilių. Visa ilgiausia kolona skubėjo į rytus.

Rozenveigas parodė ranką į plentą. Raudonarmiečiai sujudo. Jie pasišnibždėjo, išsirikiavo ir, kartu kilstelėję šautuvus, iššovė į prikaltus ūkininkus.

Rozenveigas pirmutinis išoko į sunkvežinį. Išoko kareiviai. Paskutinis ėlpo Giružis.

Tik spėjo sunkvežimis nuvažiuoti, o iš visų pusių į kapines jau bėgo žmonės. Kreivėnienė atbėgusi sukniubo žolę ties vyro kojomis.

Žmonės išsigandę į prikaltus (Nukelta į 5 psl.)

"Šviesa danguje neša mums viltį" — taip pavadintas Joan Miro paveikslas. Šis paveikslas pasirodė menininko 50 metų sukaktuvinėje parodoje.

KOMUNIZMO . . .

(Atkelta iš 4-to psl.)

žiūrėjo iš tolo. Išbalę ir drebėdami bijojo ir žodį ištarti. Buvo girdėti tik skaudus Kreivėnienės kukčiojimas ir dejavimas.

— Nuimkit! Ištraukit vinis!
— Reples! Bėkit replių!

Vyrai atsipeikėjo. Pribėgę nuėmė nuo kankinių veidų skaralus.

Grūštas jau buvo miręs. Kreivėnas atmerkė akis. Iš burnos iškrito suseilėtos žolės gniužulas.

— Tavo teisybė . . . Dabar žinau, — sunkiai ištare jis, žiūrėdamas į žmoną. — Baisu . . . Ir tu žinok: aš uždegiau kluoną, per mane Petronėlė . . .

Iš burnos ištekėjo srovelė kraujo. Galva nusviro ant krūtinės”.

(Fragmentas iš “Kryžių”)

Kryžiai, kaip meninis veikalas, kaip matome, pasiliko ir jie liks amžinai, nežiūrint buvusio iškilusio triukšmo. Vincas Ramonas su “Kryžiais” atsistojo pirmaujančių mūsų šių dienų beletristų tarpe.

Einant prie “Dulkių raudonam saulėleidy”, pasakytina, kad šis romanas buvo parašytas dar gerokai prieš “Kryžius”. Gale net ir data padėta: 1942. Tai ne visai tikra, kadangi JAV-ėse išleista knyga per dešimt metų (prieš išleidimą) buvo smarkiai taisyta, papildyta ir kaiteliota, tuo būdu įgaudama naują veidą, nors pagrindai — pasiliko tie patys. Ir skaitant pačias “Dulkes”, galima jausti, kad čia yra kaip ir janesnis veikalas.

“Dulkės raudonam saulėleidy” yra tradicinis romanas, išėjęs iš geros realizmo mokyklos ir pasižymįs visais tos srovės išvinišniais ženklais: tiek intrigos sustatyme, tiek veikėjų apibrėžime, tiek akcijos pravedime, tiek kalboje ir stiliuje.

O, štai, iš “Dulkių . . .” fragmentas:

“Dulkės!

— Kas?

— Visi Lietuvos norkaičiai. Kad tik nebūtų jų perdaug. Vargšė Lietuva. Ji kaip vieškelis iš rytų į vakarus. Negrįstas vieškelis. Stovi kryžiai prie kelio — apsamojoje, suskilę . . . Toliau vyšnių sodai žydi, karvelis ant stogo ir sūrinė aukštai namo gale pakabinta. O dešinė — pažvelk į tenai — ežerėlis saulėj žiba ir pelkės mėlynuoja migloj paskendę. Ir toli siekia toji migla . . . Iki ten, kur juoduoja piliakalnišiais.

Daug dulkių šitam vieškely. Kai ateina juodas debesys, kai lyti ima, šitos dulkės į purvą pavirsta. O turėtų būti kaip žvirgždai! Joks vėjas jų nenuneš, o po lietaus — jie dar švaresni. Tegul mindžioja praeiviai tokį vieškelį. Žvirgždus suspaus ir vieškelis bus dar kietesnis.

— Tu mėgsti deklamuoti ir filozofuoti. . .” (309 psl.)

Šaltiniai:

1. J. B. Vincas Ramonas, Aidai, 1965 m. nr. 10, 451 psl.,
2. Jonas Grinius, Pasaulėžiūra ir tautiškas literatūroje, Aidai, 1948 m. vasario mėn., 72 psl.,

Dail. Viktoro Petravičiaus parodos atidaryme dailininkai diskutuoja. Iš kairės į dešinę: dail. J. Mielulis, P. Kaupas, M. Šileikis, K. Bradūnas, Aleksandras Marčiulionis ir kiti. Paroda vyko kovo mėn. “69” meno galerijoje. Nuotraukos V. Noreikos

JONAS KRIAUCIŪNAS

Ryšium su jo 25 metų mirties sukaktimi

(Paskaita, skaityta Muenchene Zanavykų klube 16. IV. 1966 m.)

Jonas Kriaučiūnas gimė 18. VI. 1864 m. šiaurinėje Suvalkijos dalyje, Svetošino valsčiuje, Bundžių kaime. Pradžios mokyklą išėjo vietos mokykloje, o gimnaziją baigė Suvalkuose. 1886 metais, nuvykęs Maskvon, pradėjo studijuoti mediciną. Jau pirmais metais susidūrė jis su sunkumais. Medicinos studijos reikalauja iš studijuojančio stiprių nervų.

Praktiškai iš anatomijos darbai su lavonais nevisiems yra pakeliami. Kriaučiūnas, įtempęs jėgas, sėkmingai užbaigė pirmąjį kursą. Bet kai jis po atostogų, praleistų Lietuvoje, nuvyko 1887 metais į Maskvą ir pradėjo studijuoti anatomiją, nagrinėdamas kūno venų ir gyslų gystelių painingas (tas darbas vykdavo patalpose prie dvokiančio lavonais oro), tai jo sveikata pakriko, pasireiškė sunkioje formoje neurastenija. Priėjo prie to, kad studentas mėgino nusizudyti. Susidarius tokioms sąlygoms, medicinos studijos buvo nutrauktos ir Kriaučiūnas, palikęs Maskvą, grįžo Lietuvon.

Bet dabar, nustojęs būti studentu, Kriaučiūnas neteko lengvatų kareiviavimo prievolei atlikti ir turėjo stoti į naujokų ėmimo komisiją. Vengdamas to, jis pasitraukė į Vokietiją, kur Tilžėje gavo korektoriaus vietą Mauderodės spaustuvėje. Bedirbdamas ten, jis įsijungė į “Šviesos” leidimą, bet neilgam, nes “Šviesa” greit užgeso.

1891 metais Jónas Kriaučiūnas gavo pakvietimą iš Varp-

3. “Į Laisvę”, 1961 m. nr. 25, 25 psl.,

4. J. B. Vincas Ramonas, Aidai, 1965 m. nr. 10, 452 psl.,

5. Jonas Grinius, Pasaulėžiūra ir tautiškas literatūroje, Aidai, 1948 m. vasario mėn., 72 psl.

6. J. B. Vincas Ramonas, Aidai, 1965 m. nr. 10, 452 psl.,

7. Aug. Raginis, “Dulkės raudonam saulėleidy” — recenzija, Aidai, 1951 m., 329 psl.

K. OLEKA

Petrapiilį ir laikė Krestuose dar vienus metus.

Krestai buvo žinomi kaip vieta, kur buvo kalinami sunkiausiai politiniai nusikaltėliai. Reikia pastebėti, kad Krestuose Kriaučiūnui teko sėdėti kartu su Feliksu Deržinskiu, vėliau, 1918 metais pasidariusiu “Čezvičaiškos” šefu. Ir krestų kalėjimo neužteko, Kriaučiūnui dar buvo atimta teisė grįžti Lietuvon 3 metų bėgyje. Tą laiką jis, kaip tremtinys, išgyveno Talline.

Tokiu būdu Jonui Kriaučiūnui už lietuvišką veiklą lemta buvo nukentėti daugiau negu kam kitam. Rusų valdžia, paskyrusi jam tokią skaudžią bausmę, laikė jį labai pavojingu asmeniu.

1904 metais buvo atšauktas draudimas spausdinti lietuviškus raštus lotynų raidėmis. J. Kriaučiūnas atsidūrė Vilniuje, kur tuomet spietėsi mūsų inteligentija. Pradėjus eiti pirmam lietuvių “Vilniaus žinių” dienraščiui, J. Kriaučiūnas pradėjo bendradarbiauti jose, o vėliau perėmė jų redagavimą.

Vykstant Rusijoje revoliuciniam judėjimui, Kriaučiūnas iškėlė mintį, kad yra atėjęs laikas ir lietuviams apsvarstyti savo būklę. Jo manymu, esą, reikalinga sušaukti Vilniuje seimą. Pritarimas tam buvo didelis ir 1905 metų gruodžio mėn. seimas buvo sušauktas.

Vaižganto išstumtas iš “Vilniaus žinių”, Kriaučiūnas mėgino verstis prekyba. Kartu su Juozu Paketuriu įkūrė knygų ir biuro reikmenų krautuvę Vil-

(Nukelta į 6-tą psl.)

PASIMATYKIT SU STANLEY LITVINU

APIE SAVO NAMO INSULACIJOS PROBLEMAS

Dabar yra laikas tinkamai įrengti savo namą vasarai ir žiemai.

Mes turime išdirbtą reputaciją pilno pasirinkimo A-1 rūšies stako lentų ir namams materioly.

CARR-MOODY LUMBER COMPANY

3039 SO. HALSTED STREET — TEL.: VICTORY 2-1272

STANLEY LITWINAS, Mgr. — LIETUVIAI SALESMONAI

Prasome pataisyti Marijampolės mokytojų sąrašą

Marijampolės R. J. gimnazijos monografijai leisti komitetas ir redakcija skelbia tos gimnazijos Nepriklausomybės laikotarpio (iki pirmosios bolševikų okupacijos) joje dirbusių mokytojų sąrašą ir labai prašo, jei kas netiksliai čia įrašyta ar kūręs mokytojas neįrašytas, atsiųsti pataisas, patikslinimus ir papildymus monografijos redakcijos adresu: J. Vaičiūnienė, 6938 So. Campbell Ave., Chicago, Ill. 60629.

R. J. atsiskyrusios 1935-ais metais mergaičių gimnazijos sąrašas bus paskelbtas vėliau. Į šį pirmą sąrašą atsiskyrusios mergaičių gimnazijos mokytojai neįrašyti.

1. Aleksandravičius Antanas, — pašyba,
2. Ambraziejienė Rožė — aritmetika,
3. Ambraziejus Vincas — matematika,
4. Andriūšis Jonas — istorija,
5. Andriūšis Juozas — lotynų kalba,
6. Ašmonas Vladas, ltn. — kariniais parengimas,
7. Babarskis Simas, ats. ltn. — kūno kultūra,
8. Bastardas Antanas — prancūzų kalba,
9. Barkauskas Juozas — chemija,
10. Barniškis Juozas — matematika,

1. Bendorius Jonas — muzika, choras,
12. Bernotas Jonas — lietuvių kalba, visuomenės mokslas,
13. Bliūdžiūtė Antanina — prancūzų kalba,
14. Borisevičius Vincas, kun. vysk. — tikyba,
15. Bukaveckas Kazys — istorija ir visuomenės mokslas, filosofijos pradžios mokslas,
16. Ciplijauskienė Elena — istorija, gamta,
17. Choinauskaitė Marija — prancūzų kalba,
18. Čepaitis Kazys, kpt. — karinis parengimas,
19. Čeičys Albinas(?) — muzika, choras,
20. Čepulis Liūdas — fizika, kosmografija, matematika,
21. Čiuta Julius — lietuvių kalba,
22. Čiutienė Bronė — lietuvių kalba,
23. Česaitis Ignas, kun. — tikyba,
24. Dailidė Antanas, kun. — lietuvių kalba, tikyba, Mokytojų tarybos sekr., gimnaz. inspektorius,
25. Dailidė Izidorius, dr. — matematika, vokiečių kalba, bibliotekos vedėjas,
26. Dailidienė Antanina — geografija, aritmetika, dailiausiasis,
27. Dailidė Juozas — matematika, visuomenės mokslas, gimn. inspektorius,
28. Dambrauskas Pijus, kun. prof. — lietuvių ir lotynų k.,
29. Daniliauskas Antanas — lietuvių ir lotynų kalbos, istorija, gimn. direktorius,
30. Daniliauskienė Leokadija

6 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, APRIL 30, 1966

- lietuvių k., istorija,
31. Dornaitė Olga — vokiečių kalba,
32. Dragūnevičius Vincas, kun. — lotynų kalba,
33. Eichelbergeris Emilis, pastorius — vokiečių kalba,
34. Eichelbergeraitė Erna — vokiečių kalba, tikyba,
35. Endziulaitis Motiejus — aritmetika, dailiausiasis,
36. Endziulaitytė Jadvyga — aritmetika,
37. Geležiūnas Albinas — lotynų kalba, Bibliotekos vedėjas,
38. Girdžius Pranas — lietuvių kalba,
39. Grašytė Teklė — prancūzų kalba, gimnazijos inspektorė,
40. Guogaitė — Grajauskienė Stefanija — kūno kultūra,
41. Gustaitis Pranas - Juozas — matematika, fizika, inspektorius ir direktorius,
42. Jankevičius Kazys — istorija,
43. Jasiukynas Juozas — pašyba,
44. Josiukas — ???
45. Jarumbavičiūtė Aldona — lietuvių kalba,
46. Jočionis Kazys — lotynų ir vokiečių kalbos,
47. Jokantas Kazys, dr. — lotynų kalba, gimn. direktorius,
48. Juronis Vincas — vokiečių kalba,

(Nukelta į 7 psl.)

J. KRIAUCIŪNAS

(Atkelta iš 5-to psl.)

niuje. Prekyba ėjo silpnai. Kriauciūno kompanijonas mažiau laiko praleido krautuvėje, negu kitoje gatvės pusėje, esančioje alinėje. Todėl Jonai Kriauciūnui teko imtis naujos profesijos: būtent, tarpininkauti nekilnojama turta parduodant ir perkant. Šitos profesijos jis nemetė ir vėliau, nes iš to turėjo pajamų ir galėjo pragyventi. Iškilus pirmam pasauliniam karui, Kriauciūnas atsidūrė Maskvoje kaip pabėgėlis, tačiau ten negalėjo nurimti. Ypač jį smarkiai paveikė vykusios 1915 m. gegužės 28–29 dienomis Maskvoje riaušės.

Kaip yra žinoma, rusams labai nesisekė karas su vokiečiais. Tad Maskvos rusų patriotų sluoksniuose buvo sumanyta atsirevanšuoti dėl vokiečių pergales fronte, šalies viduje. Reikia pastebėti, kad tuo laiku vokiečiai buvo labai smarkiai įsistiprinę Rusijos pramonėje ir prekyboje. Rusų patriotams buvo labai skaudu žiūrėti, kad kai frontuose ėjo kovos su vokiečių kariuomene, Maskvoje vokiečiai prekybininkai puikiai vertėsi ir didino savo turtus.

Minėtomis gegužės dienomis Maskvos liaudis pradėjo pulti vokiečių įmones, grobdama prekes pagal principą "tovar išči — v karman taščei" (prekes ieškok — į kišenę kimšk) ir naikindami tai, ko negalėjo paimiti. Iki šiandien neišnyksta iš atminties vaizdas, kaip žymiausių prekybininkų gatvėje ("Kuznieckij most") buvo naikinami krautuvės ir sandėliai. Buvo metami

iš trečio aukšto Zimmermano pianinai.

Per didelius langus jie buvo išstumiami ir, krisdami ant grindinio, sukeldavo didelį bildešį, subyrėdami į smulkias dalis, palikdami didelius dulkių debesius. Buvo puolami ir butai, patalinės metamos į gatvę, dažniausiai supiaustytos, paleidžiant iš jų pūkus. Esant nedideliam vėjelui, paleisti pūakai užpildydavo visą gatvę ir publiškai nebuvo galima pereiti dėl dulkių ir išsisklaidžiusių pūkų. Riaušinių būriai neaplenkdavo nė vieno vokiečio. Izraelitai, kurių daugumoje buvo vokiškos pavardės, iškabino prie krautuvės ir dirbtuvių plakatus su "užrašu "Evreiskoje predpriyatije" (žydų verslamonė). Ir tas jutos apsaugojo nuo sunaikinimo. Policija stovėjo savo nuolatiniuose postuose ir riaušiniams netrukė darbuotis. Tik į antrą riaušinių dieną, kai su vokiečiais jau buvo apsidirbta, liaudis iš inercijos perėjo prie valdinių degtinės monopolijų tuštinimo. Tada policmeisteris išleido įsakymą sulaikyti riaušes.

Jonas Kriauciūnas, sutiktas sekancią po pagromo dieną, pranašiskai kalbėjo, kad karas prives prie monarchijos žuvimo ir Rusija susilauks antrojo "smulnoje vromia" (antrą maištingų laikų), tik nenumatė, kad rusų ūkininkai, užuot "Zemlia ir Vola" (žemės ir laisvės) susilauks baudžiamos gražinimo.

Kriauciūnas sakė, kad Maskvoje yra pavojinga gyventi ir jis pasiryžęs bėgti iš Rusijos. Maskvoje jo daugiau sutikti nepasisekė. Pasirodė, kad jis per Suomiją išvyko į užsienį ir apsigyveno Danijoje pas pažįstamą lietuvių ūkininką ir išsilaikė tenai iki karo pabaigos. Jo pranašavimas išsipildė maždaug po dviejų metų.

Nepriklausomoje Lietuvoje Kriauciūnas buvo gavęs notaro vietą Naumiestyje, bet greit jos neteko. Pana, kurią jis norėjo vesti, ir su kuria vėliau susipykė, buvo iškėlus jam baudžiamą bylą. Skundas buvo nepagrįstas ir teismas Kriauciūną išteisino. Bet senos vietos jis neatgavo. Laikas nuo laiko spaudoje pasirodydavo jo straipsniai. Jis gyveno viengungiu, buvo labai kuklus, nevartojo alkoholio ir nerūkė.

Užėjus 1941 metais bolševikams, jis atsidūrė nepaprastai sunkioje būklėje. Nekilnojamo turto transakcijos pasibaigė, grynų pinigų jis neturėjo, padėti Tarptautiniame banke 2.000 litų (350 dol.) buvo užblokuoti. Ma-

ža to, nauja valdžia užsimanė išmesti jį iš kambario. Kriauciūnas Donelaičio gatvėje turėjo mediniame namuke vieną kambarį. Čia buvo meisto centras ir sovietininkai sumanė iš jo atimti tą kambariuką, juo labiau, kad Kriauciūnas neturėjo "naudingo darbo" ir todėl Kaune nebuvo reikalingas. Bet, kai Kriauciūnas įrodė, kad jis yra metus išsėdėjęs vienoje kameroje Krestuose su Deržinskiu, jį paliko ramybėje.

Netekęs uždarbio ir santaupų, jis gyveno pusbadžiu, pradėjo skustis vidurių skaudėjimu. 1941 metais sausio pabaigoje Kauno Raudonojo kryžiaus ligoninėje buvo padaryta jam vidurių operacija, bet į 7–8 dieną po operacijos Jonas persiskyrė su šiuo pasauliu (5. II. 1941). Velionio artimieji kreipėsi į Tarptautinį banką, kad išduotų dalį santaupų laidotuvių išlaidoms apmokėti, bet prašymas buvo atmestas. Buvo žiema, geras rogių kelias, tad atvažiavęs rogėmis velionio brolis išvežė Jono kūną į Bundzus.

Velionis Kriauciūnas palaikė artimesnius santykius su lietuvių spauda ir yra daug rašęs. Jo gausūs raštai išmėtyti įvairiuose žurnaluose. Iš atskirai išleistų jo raštų yra tik viena plonutė brošiūra 20–30 puslapių "Epizodai iš mano gyvenimo". Surinkti savo raštus ir išleisti juos atskiru leidiniu Krikščionas neturėjo atliekamų lėšų. Šįmet, suėjęs 25 metams nuo šio zanavyko mirties, mes randame reikalo prisiminti šį mūsų garbingą tautietį. Jis mums brangus kaip vienas iš senųjų lietuvių kartos, visą gyvenimą dirbęs su dideliu pasišventimu savo gimtojo krašto naudai. Jau nuo "Varpo" ir "Ūkininko" laikų jo raštus skaitė jaunoji karta; nepriklausomo gyvenimo žadinimas, buvo suprastas, priimtas ir virto jos veiklos kelrodžiu. Jono Kriauciūno raštuose puoselėjama savarankiškos Lietuvos idėja suteikė savo laikui reikalingas jėgas ir privedė prie Lietuvos prisikėlimo.

Gaila, kad Nepriklausomoji Lietuva jam liko skolinga už jo darbus ir pakeltus dėl jos vargus, niekuomet neatsilyginama.

VACUUM CLEANERS - VALYTUVAI Išvalomi, patepami, sureguliuojami, pakeičiamos susidėvėjusios dalys visokių rūšių bei firmų šurbliams. Darome įvairius pataisymus, pav. Electrolux, Hoover, Eureka, Kirby, Royal ir kitiems.
B & B SEWING MACHINE CO.
4214 Archer Ave. Tel. 927-0044

JIB vartojo 16 savaitių, pusę metų, vienus metus.

paveikslai parodo, kad JIB vaistai ATAUGINA PLIAUKUS, išgydo pleiskaną, šašus, niežėjimą, sulaiko plaukų slinkimą, atgauna natūralią plaukų spalvą MOTERIMS IR VYRAMS, 100 proc. garantuotai

J I B VARTODAMAS NEBŪSI NEI PLIKAS NEI ŽILAS.

JIB. 8. Oz. 16 savaitių, \$5.50 COD plus 60c.

DRUG STORE J & J. — 2557 W. 69th Street, Chicago, Ill.
DRUG STORE — 4947 W. 14th Street, Cicero, Ill.

Užsakymus su Money Orderiu, reikálaukite tuojau.

J I B. LABORATORIJA, 1437 So. 49th Ave., Cicero, Ill. 60650

BALTIJOS VALSTYBIŲ MENO PARODA MASKVOJE

Lietuvio "DAINA" atitraukė žiūrovus nuo 'socialistinio realizmo'

J. V. rašo Europos Lietuvio kovo 29 d. numery:

Maskvoje kovo mėn. buvo atidaryta Baltijos valstybių meno paroda, kurią jau pirmomis dienomis aplankė 50,000 žmonių. Britų didžiosios spaudos korespondentai, kurie specialiai pakviesti į parodos atidarymą, atkreipė dėmesį į lietuvių skulptoriaus Juozo Kėdainio kūrinį, 3 metrų didumo moters figūrą, kuri yra pavadinta "Daina".

Maskviečiai, kurie ligšiol meno parodose matydavo tik Lenina, pakabinusį savo rankas už švarko atlapo, ar kalvį su užraitytom rankovėm, ar pagaliau traktoristą su keturkampiais žandais — šį kartą buvo pritrękti, matydami prieš save dailios moters nuogą figūrą. "Daily Telegraph" (kovo 14 d.) primena, kad vos prieš 3 metus tame pat Manieže, buv. carų arkliedėse, Chruščiovas iškoliojo menininkus, kurie drįso tada išstatyti abstraktaus meno

kūrinius. O nuogos moters figūros Sov. Sąjungoje, bent parodose, niekas nematė per praėjusius 30 metų. Šį kartą gal vienintelė kritiška pastaba buvo dėl tos skulptūros: kam reikėjo pasodinti moteriai ant kelio paukštį?

Kaip rašo anglų korespondentai, dauguma žiūrovų spiečiasi prie J. Kėdainio skulptūros. Norėdami tytomis pareikšti savo pasigėrėjimą tuo kūriniu, kai kurie parodos lankytojai deda prie skulptūros gėlių puokštes. Tikri meno mėgėjai nenori nė pasižiūrėti į kitus eksponatus, vaizduojančius "socialistinį realizmą". Nepaminėjo ir anglų korespondentai savo ilguose pranešimuose, ką kito įdomaus jie matė toje parodoje.

Pažymėtina, kad "Daily Telegraph" korespondentas Lietuvą ir Estiją vadina Baltijos valstybėmis (Baltic States), o ne taip, kaip norėtų okupantas. J. V.

Vietnamo pusėje kovojantiems kiniečiams pavyko paimti nelaisvės komunistą. Jis atsisakė teikti žinias apie save ir savo dalinį. Kiniečiai parišo kojas į viršų ir tesė klausinėjimą.

PRAŠOME . . .

(Atkelta iš 6-to psl.)

49. Juronienė Marija — lietuvių kalba,
50. Juškevičius Andrius, ltn. — karinis parengimas,
51. Kamaitis Jonas - Juozas — muzika, choras,
52. Karklys Klemensas — vokiečių kalba,
53. Kasakaitis Vaclovas — lietuvių kalba, mokytojų tarybos sekr.,
54. Katilius Vincas — matematika,
55. Katilienė Marija — prancūzų kalba,
56. Kijauskas Petras, ats. ltn. — kūno kultūra,
57. Klemas Liudvikas — matematika, fizika, fizikos kabineto ved.,
58. Krikščiūnas Matas — matematika, gimnazijos inspektorius,
59. Kaunas Jonas, dr. — gamta, higiena, gimn. gydytojas,
60. Klevinskas ?? — ??
61. Krasauskaitė Marija, dr. — istorija, vokiečių kalba,
62. Kurtinaitienė Juozė — darbeliai,
63. Krikščiūnienė Irena — ??
64. Ladygienė Stefanija — kūno kultūra,
65. Landsbergaitė Stasė — geografija,
66. Lazdauskaitė - Kutkienė Bronė — aritmetika, lietuvių k.,
67. Lazdauskaitė - Patašienė Filomena — lietuvių ir prancūzų kalbos,
- Lauriaavičiūtė Jadvyga — istorija,
69. Lipinskaitė Anelė — vokiečių kalba,
70. Litinskas Jonas — matematika ir chemija,
71. Mašiotas Jonas — matematika,
72. Miškinis Motiejus — lietuvių kalba,
73. Muraškaitė - Račiukaitienė Ona — lietuvių kalba,

7 — NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL. — SATURDAY, APRIL 30, 1966

74. Nenortas Vaclovas, ltn. — karinis parengimas,
75. Neverauskas Augustinas, kun., prof. — lotynų kalba,
76. Olšauskienė Jadvyga — darbeliai,
77. Pautienius Juozas — pašyba,
78. Pautienius Kazys, dr. — gamta, higiena, gimnazijos gydytojas,
79. Paketuris Jonas — muzika, choras,
80. Petrauskienė - Kriaučiūnaitė Marija — gamta, gimn. inspektorė,
81. Petrika Jonas, kun. — tikyba, mokytojų tarybos sekretorius,
82. Paulionis ?? — ??
83. Prapuolenytė Teresė — vokiečių kalba,
84. Purelis ?, ltn. — karinis parengimas,
85. Rainys Juozas — lietuvių k., gimnazijos inspektorius,
86. Rakickaitė Marija — pašyba,
87. Ramanauskas Vincas — lietuvių kalba,
88. Rinkevičius Jonas — matematika,
89. Sirutis Bronius ??? — muzika,
90. Skrinka Liudas — istorija ir visuomenės mokslas,
91. Sperauskas Vladas, kpt. — karinis parengimas,
92. Stankevičiūtė - Miknevičienė — ??
93. Šmulštys Antanas, kun. — tikyba, lietuvių kalba, gimnazijos inspektorius,
94. Švelnys Vincas — tikyba,
95. — Tonas Liudvikas — matematika, bibliotekos vedėjas,
96. Totoraitis Jonas, kun. dr. — istorija,
97. Tallat - Kelpša ?, ltn. — karinis parengimas,
98. Totorius Stasys — matematika,
99. Treigienė Olina — prancūzų kalba,
100. Treigys Feliksas? — matematika,

101. Šulcas ? — vokiečių kalba,
102. Vaičiūnas Antanas — muzika, choras,
103. Vaičiūnienė Juozė — lietuvių kalba, kūno kultūra,
104. Valaitis Jonas — matematika,
105. Velnerytė - Rėklaitienė ? — ??
106. Zemlenskienė Natalija — vokiečių ir prancūzų kalbos,
107. Zentėnas Eugenijus — matematika, fizika,
108. Žilinskas Juozas — prancūzų kalba, pašyba?
109. Žilinskaitė Matilda — lietuvių kalba,
110. Milenskis Mykolas? — matematika.

Gimnazijos raštvedžiai

1. Kasakaitis Vaclovas,
2. Bujauskas Juozas,
3. Bujauskas Jonas.

Šia proga, monografijos esamus ir būsimus prenumeratorių, bendradarbių, gimnazijos auklėtinių ir auklėtojų,

taip pat visą lietuviškąją visuomenę norime painformuoti apie monografijos reikalus.

Monografijos pirmosios dvi dalys (įžanginė ir caro okupacinių metų laikotarpiai) baigiami. Bus perrašyta ir sutvarkyta kalba ir korektūra. Nepriklausomos Lietuvos laikotarpis kiek slubuoja. Dalis pasizadėjusių bendradarbių dar nėra savo straipsnių atsiuntę, o be jų sunku pasakyti, ar dar ko truks. Žinoma, trūkstamas vietas teks užpildyti redakcijai. Trūksta medžiagos iš nacinės okupacijos laikotarpio abiejose gimnazijose. Maloniai kviečiame talkon, kad monografiją galėtume parodyti anksčiau, ir kad ji būtų tikslesnė ir tvirtesnė.

"NAUJIENOS" KIEKVIENO
DARBO ŽMOGAUS
DRAUGAS IR BENDRADARBIS

BIZNIERIAI, KURIE GARSINASI
"NAUJIENOSE" — TURI GERIAUSIA
PASISEKIMA BIZNYJE

SLA SUSIVIENIJIMAS LIETUVIŲ AMERIKOJE

SLA — jau 80 metų tarnauja lietuvių visuomenei ir išmokėjo daugiau kaip SEPTYNIUS MILIJONUS dolerių savo apdraus-tiems nariams.

SLA — didžiausia lietuvių fraternalinė organizacija — duoda gyvybės apdraudą ir ligojį pašalpą, kuri yra pigi, nes SUSIVIENIJIMAS neieško pelno, o teikia patarnavimus savitarpinės pagalbos pagrindu.

SLA — jau turi daugiau, kaip tris su puse milijono dolerių kapitalą, tad jo apdrauda tikra ir saugi. Kiekvienas lietuvis čia gali gauti įvairių klasių reikalingiausias apdraudas nuo \$100.00 iki \$10,000.00.

SLA — jaunimui duoda gerą Taupomąją Apdraudą - Endowment Insurance, kad jaunuolis gautų pinigų aukštojo mokslo studijoms ir gyvenimo pradžiai.

SLA — duoda VAIKAMS ir jaunuoliams labai pigią TERM apdraudą: už \$1,000.00 apdraudęs tik \$3.00 mokesčio metams.

SLA — AKCIDENTALĖ APDRAUDA naudinga visokio amžiaus asmenims, rekomenduojama lietuviškų KLUBŲ ir draugijų nariams. Už \$1,000.00 akcidentalės apdraudęs mokeskis \$2.00 į metus.

SLA — kuopos yra daugumoje lietuvių kolonijose. Kreipkitės į kuopos veikėjus ir jie plačiau paaiškins apie SUSIVIENIJIMO darbus.

Gausit spausdintas informacijas, jeigu parašysit:

LITHUANIAN ALLIANCE OF AMERICA

307 WEST 30 STREET, NEW YORK, N. Y. 10001

MENO ŽINIOS

Redaguoja MIKAS SILEIKIS

SESERS M. MERCEDES TAPYBOS PARODA

Balandžio 16 d. "69" meno galerijoje (Orentų įsteigtoje) 2612 W. 69 gatvė Marquette Parke buvo atidaryta sesers Marijos Mercedes tapybos ir grafikos darbų paroda, kuri rytoj baigiasi. Išstatyta 42 darbai, tapyba daugumoje stambesnės drobės.

Sesuo Marija Mercedes gimusi Chicagoje lietuvaite. Baigusi Chicago Meno institutą su meno magistro laipsniu ir garbės pažymėjimu. Ji yra viena iš pajėgesniųjų moterų abstraktinės dailės tapytojų, tai rodo josios stiliaus vientisumas, drąsi laisva technika, ypatingai vėlesniuose darbuose. Gaila, kad tiek mažai grafikos šioj parodoj, — tiksliai keli afortai ir pora litografijų. Josios grafika, sakyčiau, nemažesnės vertės, kaip pačios geriausios drobės. Laisva technika, puikus erdvės ir masių išdėstymas. Gal būt, senesnieji josios grafikos darbai, bet labai daug atsiekta. Nereikėtų šios geros dailės šakos apleisti.

Sesuo Mercedes beveik tuo pačiu laiku mūsų visuomenėje plačiau pasirodė, kaip Virkau, Zapkus, tos pačios Art-instituto mokyklos auklėtiniai, kiek vėliau ir visa eilė mūsų jaunesniosios kartos dailininkų ir dailininkų, kurie neseniai buvo surengę savo kolektyvinę parodą Čiurlionio galerijoje. Šie dailininkai yra susiorganizavę į Jaunųjų dailininkų sąjungą. Jų dauguma jau šiame krašte baigę meno mokslus.

Sesers M. Mercedes dominuojantis koloritas blankiai rausvas, kitur beveik analogiškas — žalias ir geltonas su retesniu

rausvu atspalviu. Bet vėlesnieji josios tapybos darbai, ypač nr. 9 (aliejus) "Oriental Fantasy", pragido visai nauja gaida: turtingos įvairios raudonos, geltonos, žalios ir mėlynos spalvos su trupučiu "impasto", išsiskiria iš kitų kūrinių. Sakyčiau, kad ši didelio formato drobė bus pats ryškiausias naujo atradimo pasisekimas, ne tik turtingomis spalvomis, bet ir geometrine kompozicija (abstrakcija su organiniu elementu). "Nukryžiuotasis" nr. 7 (akrylis, naujos rūšies tapybiniai dažai), taip pat abstraktus darbas, daugiau ar mažiau vertikalinė kompozicija, kur dėmesio tašką sudaro šviesi erdvės kryžiumi, apatinėje paveiklo dalyje stovi tiršta žmonių masė, kuri neišsiskiria, lyg būtų uolų siena. Palyginimui žvilgtelėkime į "Tropikų lėlį" nr. 32 (aliejus). Šis paveikslas savo charakterium priklauso ankstyvesniam laikotarpiui. Paveikslas natūrami perdidelio formato, negu galima tokią proporciją apvaldyti, bet dailininkės sugebėta taip gerai apvaldyti tokią gėlių gausą, kad jos nesikartoja ir "nesipjauna" viena su kita. Šis kūrinys įdomus dar ir tuo, kad čia parodyta daug žinojimo apie spalvas, jų įtampos pajėgą, proporcijų sugrupavimą, jog ši drobė pasivaizduoja, lyg būtų Van Gogho kiparisų medžiai.

Negalima praeiti nepaminėjus dar vieno būdingo dailininkės Mercedes kūrinio, tai "Dievo pilgrimų" nr. 3 (al.) (žiūr. reprodukciją). Šis kūrinys pusiau realistinis ir pusiau abstraktinis. Geroji jo pusė ne ta,

Dail. sesuo M. Mercedes "Dievo pilgrimai" (iš dab. meno parodos "69" meno galerijoje Chicagoje) — Nuotraukos V. Noreikos

kad žmones galima aiškiai matyti, bet lemtingoji jo vertybė, — tai gera solidi kompozicija ir kultūringos spalvos. Palyginus kitus jos darbus su "Dievo pilgrimais", pvz. "Paskutinė vakarienė" ir "Mergaitė su kūdikiu", tai didžiausias skirtumas. Skirtumas yra tame, kad šie matosi kūrėjos suvaržyta laisvė; norėta išlaikyti temą ir tuo patim ji užtemdyta abstraktinėm priemonėm. Idėjinės ir estetinės implikacijos kliūdo dailininkei atsiangaužuoti nuo reprezentacinių formų. Techniškas liberalizmas — suabstraktinta reprezentacinės dailės forma sunkiai derinasi su objektyvia realybe. Tą patį Dievą garbiname, bet savotiškai Jį pavaizduojam. Menininko didžiausia problema yra ta, kad meno formos amžiais

keitėsi ir tebesikeičia iš paviršiaus, bet ne viską galima pakesti iš vidaus, kas liečia sudėtingą ir būtiną žmonijos gyvenimo tvarką. Menininkas savo estetines emocijas gali išreikšti kaip nori, bet emocijos ne visada yra menas.

Tačiau tai ne tiek svarbu. Modernioji dailė turi kitą tikslą, nežiūrint to, kad tas tikslas būtų antisocialus ar antimeniškas, bet tik naujas, liberališkas ir laisvas ieškojimas to, ko dar nebuvo. Ignas Kristų pavaizduoja su "metro" ilgumo nosimi, bet sesuo Mercedes yra ne tik daiktų tapytoja, bet ir kosminės sintezės. Menas gimsta iš vidaus, iš intucijos ir dvasios. Josios geriausi darbai yra tie, kurie išsipildė pagal josios intuciją ir įgytą spalvų bei kompozicijos žinojimą. m. š.

Lietuvių dailės mokykla

Prieš metus Stasio Orento įsteigtoje "69" meno galerijoje, 2612 W. 69 gatvė Marquette Parke nuo šių metų sėkmingai veikia meno mokykla. Turi 35 mokinius, tame skaičiuje yra ir vyresnioji klasė. Nuolatiniai dėstytojai yra dail. Viktoras Petravičius ir Povilas Kaupas. Kaupas yra mokyklos administratorius. Paskaitas iš meno istorijos skaito dėstytojai ir pavyestieji menininkai.

Didėjant klasėms, numatoma padidinti ir mokytojų bei lektorių štabą. Baigiant mokslo sezoną, numatyta surengti mokinių ir studentų darbų parodą.

Siame mokinių skaičiuje yra tokių, kurie rodo talentą menui. Gražu, kad mūsų jaunimas pratinamas prie kūrybinio darbo, kuris skiepija meilę intelektui ir žmogaus auklėjimui.

(Daugiau Meno žinių 7 psl.)

— NAUJIENOS, CHICAGO 8, ILL.
— SATURDAY, APRIL 30, 1966

"69" meno galerijoje, įsteigtoje meno mokykloje, pr. Čiurlionio gatvės 69, stovi galerijos įkūrėjas Stasys Orentas, o dešinėje J. Ilčiukas, Mofessori Vaikų Namų mecenatas, nupirkęs Br. Murino paveikslą įteikė Vaikų Nameliams.

Nuotraukos V. Noreikos